Про таємну в нутрі та вічну веселіть боголюбних сердець. Із цих зерен: "Веселість серця — життя чоловіку, а радування мужа — довгоденне". "Коли хто погубить душу свою заради мене, той спасе її (1). "Яка ж користь людині, що здобуде ввесь світ, але душу свою занапастить?" (2).

Возлети на небеса, у версальські хоч ліса (3*),

Одягни одежу злотну,

Шапку царськую добротну,

Як у серці нуда, буде тобі біда.

Проживи хоч триста літ, проживи хоч цілий світ,

Що тобі те помагає,

Коли серденько ридає?

Як у сердці нуда, буде смерть і біда.

Хоч всю землю завоюй, над усім хоч зацарюй,

Що тобі те помагає,

Коли вся душа ридає?

Як у серці нуда, буде підлість, біда.

Так, про місяць знать дарма, є там люди чи нема,

Кинь Коперникові сфери (4*),

В серця свого глянь печери!

Глагол у нутрі твоім, веселий будеш з ним.

Бог найкращий астроном і найвищий економ.

Вічная натура (5*), мати,

Зайвини не може мати.

Що потрібно тобі, знайдеш лиш у собі.

Придивись в нутро тобі: друга знайдеш у собі,

Стрінеш там ти іншу волю,

Стрінеш в злій блаженну долю:

У тюрмі твоїй там світ, в болоті твоїм — цвіт.

Правду Августин (6) трима: аду (7*) не було й нема,

Пекло — воля твоя клята,

Воля наша — пічка ада,

Заріж волю ту, тьму — і ні пекла, ані мук.

Воле! О неситий ад! Трута ти, а всі — то ядь.

Пашею ти позіхаеш

І підряд усіх ковтаєш;

Убий душу ту, брат, так побореш весь ад.

Боже! Вислів ти живий! Хто без тебе не смутний?

Радість і життя єдині,

Рай, солодкість самі нині!

Вбий ти волю злу в нас, володіє хай твій глас!

Дайнам дар оцей, засів! Славимо царя царів!

Всесвіт весь співа про тебе,

Створений законом неба, —

Що потрібне — легке, непотрібне ж — важке! (8).

К і н е ц ь

Promemoria, тобто нагадування. Найсутніше Августинове слово таке: "Tolle voluntatem propriam et lolletur infernus" — "Знищ власну волю — і знищиться пекло". Як у зерні маврійський дуб, так у гірчичному його слові сховалася вся висота богословської піраміди і наче безодня жерлом своїм пожерла весь Іордан богомудрості. Людська воля і Божа — це двоє воріт: пекельні та небесні. Той, що знайде серед моря своєї волі Божу волю — знайде кифу, тобто ту гавань: "На цьому камені утверджу всю церкву мою". "Таїться це їм, як небеса" та інше. "І земля (це та, обітована! Дивися, людино) посеред води". Коли хто перетворив волю

на волю Божу, співає так: "Зникне серце моє" та інше. Цьому сам Бог є ссрцем. Воля, серце, любов, Бог, дух, рай, гавань, блаженство, вічність є те саме. Такий не збурюється, маючи таке серце: "Його-бо волею всі управляються". Августинове слово дихає цим: "Роздеріть серця ваші". "Візьміть іго моє на себе". "Умертвітъ члени ваші". "Не так, як хочете... це творітъ". "Нема нашої брані супроти крові та плоті". "Вороги людині — домашні її". "На гаспида та василиска наступиш". "Той зітре твою голову" та інше.

1. В українському перекладі Біблії: "Хто дбатиме зберегти свою душу, той погубить її, а коли, хто погубить, той оживить її (Євангеліє від Луки, XVII — 33).

2. Євагеліє від Матвія, XVI — 26.

3*. Версалія (Versailles) — так зветься французького царя едем, тобто рай чи солодкий сад, повний невимовних світських утіх.

4*. Коперник — це новітній астроном. Тепер його систему, тобто план чи типик небесних кіл, прийняв увесь світ. Народився над Вислою в польському місті Торуні. Систему свою видав у [1543 році]. Сфера — це слово еллінське, по-слов'янському — круг, клуб, м'яч, глобус, гиря, куля, коло місяця, коло сонця.

5*. Блаженна натура є ім'я Господа-Вседержителя.

6. Августин Аврелій (354 — 430) — один із отців християнської церкви, зачинатель неоплатонізму — течії в християнській філософії. Августин твердив, що пекло — в самій душі людини.

7*. Ад — слово еллінське, значить темниця, місце підземне, позбавлене світла, веселості й найдорожчого золота — свободи. Адськии в'язень — це дзеркало полонян мучительної своєї волі, і ця люта фурія бсзперервно, вічно їх мучить.

8. Що потрібне — легке, непотрібне ж — важке... — один із етичних постулатів грецького філософа Епікура, який писав у листі до Менекея: "Все природне легко здобувається, а пусте (зайве) важко досягається".